

ГАЗЛАМА ХУСУСИЯТЛАРИНИ ИНОБОТГА ОЛГАН ХОЛДА ЁШ БОЛАЛАР КУНДАЛИК КИЙИМЛАРИНИ ЯРАТИШ МУАММОЛАРИ

асс.Г. Тўлашева, талаба Р. Юсупова (НамМТИ)

Болаларнинг тез ўсадиган даври 7 ёшдан 14 ёшгача кузатилади. қоматида хушбичимлик пайдо бўлади: қорин тортилади, бел чизиғи кўрина бошлайди, оёқ - қўллар узаяди, лекин кураклар бўртиб туради. ўғил ва қиз болаларнинг қоматлари кескин фарқланади. Бу ёшдаги болалар кийими материаллари, шакли ва бўлиниш чизиқларининг кўп хиллиги билан ажралиб туради. Уларга ёпишиб турадиган, трапециясимон ва тўғри силуетлар тавсия этилади. Ўрта ёшдаги ўқувчилар ва ўспиринлар фигураси интенсив равишда шакллана бошлайди. Ўспиринларда эса елка пояси ривожланади. Бу ёшдаги болалар жуда ҳаракатчан бўлади. Уларнинг фикри ва эҳтиёжлари ўзгарувчан бўлиб, катта ёшларга тақлид қилишади. Лекин уларга кўпроқ спорт услубидаги кийимлар мосроқ ҳисобланади. Конструкциянинг аниқ чизиқлари ва кокетка, погон, қўйма чўнтаклар, белбоғлар, турли безатувчи машина чоклари каби декоратив элементлар ёрдамида спорт услубидаги кўринишга эришилади.

Ёш болалар кундалик кийимларини интернетдан олинган, ҳозирда мавжуд моделлардан намуналар келтирилган.

Ёш болалар кундалик кийимларини модел тўпламини яратиш учун трикотаж матолари танланди ва уларнинг турлари, таркиби, физик-механик ҳамда, гигиеник хоссалари ўрганилди.

Ҳаво ўтказувчанлик ($\text{см}^3/\text{см}^2\text{сек}$)- газламанинг ҳаво ўтказиш хусусияти; унинг тола таркиби, зичлиги ва пардозига боғлиқ. Ҳаво ўтказувчанлик AR-360 SM асбоб ёрдамида текширилади. Тажрибани бошлашдан олдин қия ва вертикал манометрдаги сув миқдори текширилади. Мато қалинлигига қараб столик танланади. Намуна зажим ёрдамида камерага жойлаштирилади. Асбоб вентилатори туширилади. Қия манометрдаги гидростатик босим 12,7мм сувга келганда жараён тўхтатилади ва вертикал манометрдаги гидростатик босим аниқланади. Махсус жадвал ёрдамида кўрсаткич аниқланади.

Чўзилишга пишиқлиги ($\text{кг}\cdot\text{с}$). Газламанинг чўзилишга пишиқлиги унинг сифатини белгилайдиган энг муҳим кўрсаткичлардан биридир. Газламанинг чўзилишга пишиқлиги деганда унинг узувчи кучга чидамлилиги тушунилади. Газламанинг чўзилишга пишиқлиги RT-250 машинасида аниқланди. Ишни бошлашдан олдин, тажриба учун керакли буюмлар тайёрлаб олинади. Намуналар ГОСТда келтирилганидек, 300 x 50 мм ўлчамда тайёрлаб олинади. Тайёр намуналар қисқичга қистирилади (Қисқичлар орасидаги масофа 200мм). Кейин START тугмаси босилади ва пастки қисқич пастка тортила бошлайди. Намуна узилгач, натижалар ёзиб олинади.

Ишқаланишга чидамлилиқ, цикл. Газламанинг турли емирувчи омилларга чидаш хусусияти ишқаланишга чидамлилиги дейилади. Бу кўрсаткич лаборатория шароитида М 235/3 машинаси ёрдамида амалга оширилади. Бунда намуналар махсус кескич ёрдамида доира шаклида кесиб олинади ва керакли жойга кетма-кет маҳкамланади. Машина ишга туширилгач, намуналар махсус қаттиқ жисмга ишқаланиб айланма ҳаракат қилади. Тешилган намуна ҳаракати тўхтади ва натижа экранда намоён бўлади.

Ғижимланувчанлик, %. Букилганганда ва босилганда газлама ғижимлар ва бурмалар ҳосил бўлиши ғижимланувчанлик дейилади.

Ғижимланувчанлик AW-6 асбоби ёрдамида аниқланади. Бунда 40 X 15 мм ўлчамда 5 та намуна кесиб олинади. Намуна икки букилиб, 180⁰ ҳолатига келтирилади ва 500гр куч билан сиқилади. 5 дақиқадан сўнг деформацияланган намунанинг тикланиш бурчаги α ўлчанади.

Трикотаждан бўлган ҳар қандай либос ёки алоҳида маҳсулот ўзининг мўлжалланишига, юқори эстетик дидга эга бўлиши ва уларга қўйиладиган талабларга жавоб бериши шартдир. Ўтказилган адабиётлар таҳлили шуни кўрсатадики, дастлаб трикотаж буюмлари ассортиментлари пайпоқлар, қўлқоплар, бош кийимлари билан чекланган, кейинчалик ич кийимлари ва спорт кийимлари ишлаб чиқариш бошланди. Кейинги босқичда бу ассортиментга аёллар, эркаклар ва болалар нимчалари, жемперлари қўшилган.

Бугунги кунга келиб трикотаж матоларини ассортиментни ниҳоятда хилма-хилдир. Трикотаж буюмлари оммалашиб бораётганлиги учун келгусида трикотаж тармоғини ривожлантириш ва ассортиментини кенгайтириш кенг йўлга қўйилмоқда. Трикотаж маҳсулотларининг асосий қисмини халқ истеъмол моллари ташкил этади. Унинг ташқи кўриниши, қулайлиги, ихчамлиги ҳамда ўзига хос хусусиятлари билан бошқа тўқимачилик маҳсулотларидан ажралиб туради.

Ёш болалар кундалик кийимларини тайёрлашда тўқима материал ва газламалар қаторида асл ва сунъий [мўйна](#), [трикотаж](#), табиий ва [сунъий чармлар](#), замша, муҳофаза пардали материаллар ва бошқалар ишлатилади.

Тортилиш трикотаж матосининг яна бир муҳим хусусиятларидан бўлиб, буюмни лойихалашда буни албатта ҳисобга олиш зарур. Тайёр маҳсулот узунлигига қуйидаги тортилиш ҳақи қўйилади: таралган ярим жунли 3 фоиз, силлиқ жунли 3 фоиз, силлиқ хлоринли 4 фоиз, қайишқоқ пахта лавсанли 5 фоиз, капронли 1 фоиз, вискозали 2 фоиз ва сунъий ипак 2 фоиз. Трикотажнинг тортилиши деб, бичиш ёки тикиш пайтида мато бўйига ва энига нисбатан ўзгариши тушунилади.